

Nr 7.

Ankom till riksdagens kansli den 12 april 1919 kl. 1 e. m.

Andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande nr 7, i anledning av väckt motion om skrivelse till Kungl. Maj:t angående avskaffande av katekesundervisningen i skolorna m. m.

I en inom andra kammaren av herrar *Hansson* i Rättvik och *Berglund* *Motionen.* avgiven motion nr 273 hemställes, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla:

1) att Kungl. Maj:t ville helt avskaffa varje slags katekesundervisning i våra skolor och i stället införa en för barnåldern lämpad undervisning i sedelära;

2) att Kungl. Maj:t ville låta ersätta den nuvarande bibliska historien med en lärobok i bibelkunskap och kristen troslära, där berättelserna och troslärorna framställas i sin historiska ram såsom vittnesbörd om de religiösa personernas och menigheternas övertygelse;

3) att läroböcker i religions- och sedelära — det nuvarande kristendomsämnet — måtte få väljas av de olika skolmyndigheterna på samma sätt som i andra läroämnena.

Med avseende på vad motionärerna anfört till stöd för sitt yrkande, får utskottet hänvisa till motionen.

Som av ovanstående framgår, innefattar motionens slutyrkande tre moment, av vilka de båda första innesluta, närmare specificerade, följande önskemål:

avskaffande av varje slag av katekesundervisning;

införande av undervisning i sedelära;

avskaffande av den nuvarande bibliska historien;

införande av en historiskt hållen lärobok i bibelkunskap och kristen troslära.

*Frågan om
katekesens
avskaffande.*

Det tredje avser rätten att välja läroböcker i religions- och sedelära. Frågan om katekesens avskaffande eller omarbetande har förut behandlats inom riksdagen.

Vid 1903 års riksdag föreslogs i motion av herr Byström, att katekesens fjärde och femte huvudstycken skulle utgå ur kristendomsundervisningen i folkskolan. Vid samma riksdag yrkades av herr G. Broomé, att andra artikeln i katekesen måtte göras till föremål för en omredigering. I anledning av dessa båda motioner framlades av herr Berg i Stockholm förslaget, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes utfärda sådana föreskrifter rörande kristendomsundervisningen i folkskolorna, att denna undervisning i högre grad än hittills varit fallet måtte bliva avpassad efter barnens mottaglighet och behov. På förslag av sitt första tillfälliga utskott beslöt andra kammaren att uttala sig för att skolrådet måtte även medgiva föräldrar, som omfattade annan kristen lärouppfattning än den evangeliskt-lutherska och själva drogo försorg om sina barns undervisning i den kristna tros- och sedeläran, rätt att för sina barn erhålla befrielse från folkskolans undervisning i katekes, samt att Kungl. Maj:t täcktes vidtaga åtgärder för att den nu gällande katekesutvecklingen ersattes såsom lärobok i folkskolan med en ny, efter barnålderns mottaglighet och behov avpassad handledning i den kristna tros- och sedeläran. Första kammaren tillstyrkte endast senare delen av förslaget, och andra kammaren biträdde detta beslut.

År 1915 väcktes inom andra kammaren en motion, som till sitt syfte ävenledes innebar katekesens avlägsnande från skolans undervisningsplan. Herr Sterne hemställde nämligen i motion nr 156, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t täcktes låta utarbeta sådana bestämmelser i den nya normalplanen för folkskolan, att undervisningen i kristendom måtte komma att helt grunda sig på läsning av bibeln eller i särskilda läroböcker sammanförda bibeltexter utan användande av dogmatiska utläggningar i form av läro- och läxböcker, samt att den härigenom från kristendomsundervisningen insparade tiden på folkskolans läsplan användes till utökande av den historiska kursen i folkskolan på sätt som i motiveringen antytts. Andra kammarens första tillfälliga utskott avstyrkte bifall till motionen, emedan utskottet ansåg, att motionärens förslag icke var ägnat att bereda det

skydd för den enskildes samvetsfrihet, som framför allt åsyftats, och dessutom fann sig sakna anledning att i frågans dåvarande läge angiva något direktiv för dess lösning, alldenstund folkundervisningskommitténs förslag till kristendomsundervisningens ordnande icke slutgiltigt behandlats varken av folkskolöverstyrelsen eller övriga vederbörande myndigheter. Vid utlåtandet var fogad en längre reservation, avgiven av herr Helger m. fl., vari yrkades bifall till det huvudsakliga innehållet i motionärens hemställan. Herr Helgers reservation bifölls i andra kammaren efter en längre överläggning med 92 röster mot 63. Första kammaren beslöt emellertid avslå det yrkande, som framställdes i herr Sternes motion, varigenom frågan denna gång förfallit.

I denna reservation uttalade reservanterna bl. a.:

»Så långt ifrån att endast den dogmatiska undervisningen förmår bibringa barnen en verklig kunskap, vinnes detta mål bättre och säkrare genom en rent historisk framställning, i vilken religiöst och etiskt upphöjda personligheter från olika tider få i sina ord och gärningar träda fram för de unga. Jesu böner, tal, liknelser och handlingar äro sådana, att man gott kan låta dem själva tala till barnen, utan vidlyftigt sönderplockande eller långa utläggningar. Härmed är naturligtvis icke sagt, att barnen skola lämnas utan kännedom om grunddragen i kyrkans trosbekännelse. Men denna kunskap får icke inpräntas på sådant sätt, att barnen måste göra denna bekännelse till sin egen eller råka i samvetsnöd, emedan de icke lyckas detta, utan bekännelseskrifterna måste insättas i sitt historiska sammanhang och framställas såsom uttryck för den religiösa uppfattningen hos dem, som antagit dessa skrifter. Vad speciellt Luthers lilla katekes beträffar, så finnas ju textorden till denna i bibeln och äro intagna i den av folkundervisningskommittén föreslagna textboken, undantagandes den apostoliska bekännelsen. Denna torde då böra läsas i sammanhang med den första kristna kyrkans historia och som sammanfattning av den religiösa uppfattningen på den tiden. Likaledes kan Luthers lilla katekes i övrigt i korta drag genomgå vid redogörelsen för Luthers liv och verksamhet. Något innötande av denna läroboks långa förklaringar bör naturligtvis icke förekomma. Eukla drag ur andra religioners historia böra meddelas i den mån och till det omfång, som barnens fattningsförmåga och folkskolans strängt begränsade tid medgiva.»

Samtliga de önskemål, som finnas upptagna under motionärernas slutyrkande, behandlades av utskottet förra året i dess utlåtande nr 10

i anledning av 4 motioner, väckta av herrar Sköld m. fl. (II: 272), Hansson i Mora (II: 273), Andersson i Fiskebäckskil (II: 288) och Kjellberg (II: 292), till vilket utlåtande utskottet tillåter sig hänvisa. I dessa motioner gävos uttryck åt olikartade krav med avseende på religionsundervisningens ordnande. Herrar Hansson i Mora och Andersson i Fiskebäckskil framhöllo särskilt, att katekesundervisningen borde avskaffas, herrar Sköld och Kjellberg förordade en obligatorisk, konfessionslös religionsundervisning, herr Hansson i Mora önskade införande i skolorna av undervisning i sedelära och herr Andersson i Fiskebäckskil läseböcker med valda bibeltexter. Utskottet behandlade dessa motioner i samma utlåtande och hemställde, efter en längre utredning i ärendet, att andra kammaren för sin del måtte besluta, att riksdagen ville i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, det Kungl. Maj:t täcktes låta verkställa en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om en efter tidens krav avpassad reformering av religionsundervisningen i skolorna samt för riksdagen framlägga de förslag, vartill en sådan utredning kan föranleda.

Denna hemställan bifölls av andra kammaren med 89 röster mot 44. Ärendet gick därefter till första kammaren, vars första tillfälliga utskott hemställde, att första kammaren icke måtte biträda andra kammarens beslut, en hemställan som av första kammaren bifölls med 63 röster mot 26. Frågan hade sålunda denna gång förfallit.

Utskottet.

Som helhet tagen kräver ifrågavarande motion genomförandet av en helt ny princip för religionsundervisningen i våra skolor. Det nuvarande kristendomsämnet skulle ersättas — katekesen med sedelära och den bibliska historien med en historiskt hållen lärobok i bibelkunskap och kristen troslära. Sedeläran förutsättes tydligen skola bli konfessionslös. Bibelkunskapen och trosläran avse en undervisning om den kristna religionen, där de olika berättelserna och trossatsernas innehåll framställas i sitt historiska sammanhang såsom vittnesbörd om religiösa personers och menigheters tro och uppfattning. Emellertid biföll riksdagens andra kammare — såsom förut är nämnt — för sin del vid 1918 års lagtima riksdag en hemställan om en allsidig och förutsättningslös utredning av frågan om en efter tidens krav avpassad reformering av religionsundervisningen i skolorna. Denna utredning skulle enligt den vid andra kammarens första tillfälliga utskotts utlåtande i denna sak fogade motiveringen taga upp religionsundervisningsproblemet i hela dess vidd. Det i den här föreliggande motionen framställda förslaget kan väl näppeligen göra anspråk på att vara den bästa lösningen av

problemet utan får väl närmast anses som ett inlägg i debatten och bör givetvis därför också prövas i samband med den förra årets påyrkade utredningen. Denna utredning anser utskottet fortfarande vara av behovet påkallad.

Emellertid skulle kunna tänkas möjligheten att ur motionens yrkande utbryta ett par detaljer och kräva åtgärder oberoende av motionens här ovan berörda principer förverkligande eller ej. Dessa skulle då vara yrkandena om avskaffandet av katekesundervisningen och ändrade bestämmelser om val av läroböcker i kristendom.

Vad katekesundervisningen i våra skolor beträffar, vill dock utskottet påpeka, att ett förslag till ny undervisningsplan för folkskolan för närvarande ligger under Kungl. Maj:ts handläggning, och att, efter vad utskottet förvissat sig om, denna plan i fråga om kristendomsundervisningen i stor utsträckning är utarbetad i överensstämmelse med de önskemål, som andra kammaren vid 1915 års riksdag gjorde sig till tolk för genom att bifalla den med anledning av herr Sternes här ovan berörda motion av herr Helger m. fl. avgivna likaledes här ovan nämnda reservationen. I ifrågavarande förslag till undervisningsplan har katekesundervisningen i huvudsak inskränkts till att omfatta enbart sista årskursen och att endast avse Luthers lilla katekes, och dessutom torde Kungl. Maj:t vid fastställandet möjligen finna skäl att helt utesluta katekesen som lärobok. Det bör kanske i detta sammanhang understrykas, att denna undervisningsplan i jämförelse med nu rådande förhållanden i avseende på kristendomsundervisningen i skolorna är en avgjord förbättring och att den snarast möjligt bör genomföras, men den får enligt utskottets mening ingalunda förhindra tillkomsten av den utredning, andra kammaren uttalade sig för i fjol och som den långt ifrån gör överflödig — likasom denna förutsatta utredning å sin sida icke får vara ett hinder för fastställandet av den nya undervisningsplanen.

I fråga om valet av läroböcker i kristendom torde det icke vara möjligt att för närvarande härvidlag tillämpa de bestämmelser, som gälla för andra ämnen. Den rätt, som i sådant fall komme att läggas i skolmyndigheternas händer, skulle antagligen missbrukas från olika håll. Det är helt säkert därför lyckligast att bibehålla den nu rådande bestämmelsen om en särskild granskningsnämnd för läroböcker i kristendom, ehuru väl man kanske skulle kunna önska en mera pedagogisk och mindre teologisk sammansättning av nämnden. Om det med nya principer i religionsundervisningen jämväl kunde vara nödvändigt att ha nya bestäm-

meler för valet av läroböcker, bör tydligen denna fråga likaledes vinna beaktande i den förut omtalade utredningen.

På grund av vad sålunda anförts, får utskottet hemställa,

att ifrågavarande motion icke måtte till någon kammarens åtgärd föranleda.

Stockholm den 11 april 1919.

På utskottets vägnar:

PER EDVIN SKÖLD.

Närvarande vid ärendets slutbehandling: herrar *Sköld*, *Svensson* i Eggelstad, *Welin*, *Andersson* i Stockholm, *Johanson* i Huskvarna, *Jungnell*, *Westman*, *Berglund*, *Larsson* i Ängelbäck och *Karlsson* i Surte.

Reservati on

av herrar *Welin* och *Johanson* i Huskvarna, som anförts:

»Då vi icke kunna dela vare sig motionärens uppfattning eller de principer, som utskottet uttalat i sin motivering, utan fast mera anse, att den verkliga kristendomsundervisningen är det för en god sedlig fostran viktigaste momentet i våra skolor, då man vidare har anledning förvänta, att Kungl. Maj:t har för avsikt att snarast möjligt fastställa den av skolöverstyrelsen utarbetade undervisningsplanen för folkskolan, vilken undervisningsplan redan innebär ett tillbakasettande av kristendomsämnet i folkskolan, och då vi anse, att inga åtgärder, som ytterligare försvaga detta ämnes ställning vid barnaundervisningen, böra vidtagas, så hava vi för vår del varit med om att avstyrka motionen.»

Av herr *Westman*, som beträffande motiveringen yttrat:

»Enligt mitt förmenande borde i utskottets motivering givits uttryck åt den uppfattningen, att en reformerad god katekesundervisning måste anses utgöra en betydelsefull del av kristendomsundervisningen vid våra skolor och att strävandena borde inriktas på att åstadkomma en förbättrad sådan undervisning, icke på att, som motionärerna föreslå, avkaffa densamma.

Vad den av utskottet omnämnda, av skolöverstyrelsen utarbetade nya undervisningsplan angår, borde hava framhållits, att densamma innebär ett allvarligt tillbakasättande av kristendomsundervisningen i folkskolan. Det borde slutligen enligt min mening från utskottets sida hava uttalats en bestämd förväntan, att Kungl. Maj:t ej kommer att vidtaga sådana förändringar i undervisningsplanen, vilka skulle medföra ett ytterligare försvagande av kristendomens ställning vid skolundervisningen.»
